

Amir DŽINIĆ,
Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju
Sarajevo, Bosna i Hercegovina
amir.dzinic@iis.unsa.ba

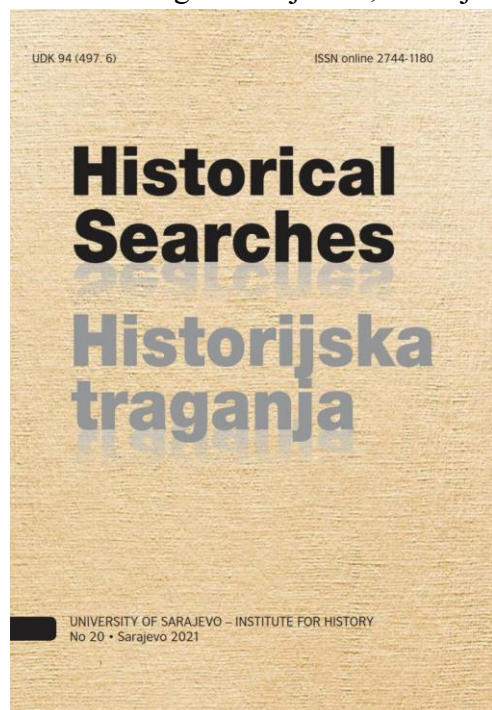
**HISTORIJSKA TRAGANJA, br. 20, Institut za historiju
Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2021, 492 str.**

Časopis Historijska traganja, iako drugi časopis koji izdaje Institut za historiju Univerziteta u Sarajevu, zauzima važno mjesto u bosanskohercegovačkoj historiografiji, ali i mnogo šire. Iako je časopis davne 2008. godine zamišljen kao odskočna stepenica za mlade nadarene studente koji su mogli svoje prve radove tu objaviti, on je vrlo brzo taj cilj nadmašio. Činjenica da su Historijska traganja jedan od rijetkih časopisa koji objavljuje radove na engleskom jeziku, ukazuje da je ovaj časopis davno prešao okvi-

re domaće historiografije. Kvalitet, a ne kvantitet teksta te uvažavanje jezičke različitosti su neki od kriterija kojima se vodi Redakcija časopisa. Radovi objavljeni u jubilar-
nom 20. broju Historijskih traganja predstavljaju najnovija dostignuća u proučavanju različitih historijskih pitanja u različitim periodima. Na ukupno 491 stranici, objavljeno je deset zanimljivih naučnih članaka koji tematski govore o raznim historijskim pitanjima od 14. stoljeća pa sve do 1995. godine, te pet prikaza knjiga i zbornika.

U prvom članku “Trebinjska vlastela Kudelinovići” autora Esada

Kurtovića saznajemo nešto više o tri generacije trebinjske vlastele Kudeli-

novića, i to tokom XIV i XV stoljeća. Oni su bili vazali vlastelinskog roda Pavlovića, a kasnije roda Kosača. Najviše tragova su ostavili u drumskom razbojništvu koje je proisteklo iz njihovog smještaja u području trebinjske Površi, na granici uz Župu dubrovačku. Autor nas upoznaje kako su oni kontrolisali glavni put koji je išao iz Dubrovnika prema istočnoj Bosni i Nikšiću, što je značajno odredilo njihovu aktivnost, dok ih pod osmanskom vlašću nalazimo među *starim spahijama* koji su zadržali određene privilegije.

Rad autorice Valentine Šoštarić nosi naslov “Dubrovački diplomatski pokloni odaslani na Visoku Portu (1430–1458).“ Ona piše o uspostavljanju diplomatskih odnosa Dubrovačke Republike i Osmanske države sredinom XV stoljeća i ukazuje na multidimenzionalno značenje, tj. materijalnu, praktičnu, simboličku i emocionalnu vrijednost pomno odabranih poklona Dubrovčana Visokoj porti. Saznajemo da su diplomatski darovi nesumnjivo utjecali i oblikovali daljnji razvoj dubrovačko-osmanskih odnosa, a posebnim odabirom poklona, gradske vlasti su promovisale proizvode lokalne proizvodnje čime su otvarale vrata trgovinskoj razmjeni i jačanju ekonomije grada.

Treći rad potpisuje Ljiljana Stošić i u njemu su analizirane “Ikone bokokotorskih majstora u Bosni i Hercegovini“. Autorica piše o autohtonoj risanskoj slikarskoj školi. Tačnije, govorio pet generacija slikara bokokotorske škole Dimitrijević-Rafailović (od XVII do XIX stoljeća). Posebno se osvrnula na iznimno vrijednu zbirku od 25 ikona ove škole koje se čuvaju u crkvenim, manastirskim, ali i kulturnim riznicama Bosne i Hercegovine. Autorica ukazuje da je dio bosanskohercegovačkih ikona dosad tumačen kao izdvojeno djelo nekog od bokokotorskih majstora, bez uklapanja u hronološki i stilski niz koji čini. Stava je da postoji mogućnost pronalaska još djela bokokotorskih majstora koja su u manastirskim riznicama ili privatnom vlasništvu.

Naredni rad naslova “Trgovački sporovi u Bosni i Hercegovini: osvrt na sudove, stranke, predmete i dokumente ranog postosmanskog perioda“, čitaoca uvodi u pravnu historiju. Autor rada Mehmed Bečić piše na osnovu konkretnih primjera iz arhivske građe kako je došlo do transformacije trgovačkog prava i sudstva posljednjih decenija XIX stoljeća. Ukazuje na osnovne značajke složenog procesa nametanja tj. usvajanju novih zakona

koji su trebali značiti odstupanje od starog, osmanskog modela i prihvatanje novog austrougarskog. Na taj način autor rasvjetljuje trgovačke sudske procese i razvoj trgovačkog prava u Bosni i Hercegovini na prijelazu između osmanske i austrougarske uprave. Na osnovu obrađenih sudskih odluka i zapisnika, u radu je izneseno nekoliko zaključaka o sadržaju trgovačkih predmeta koji su rješavani pred okružnim sudom.

O prisilnim migracijama tokom Drugog svjetskog rata, velikom prilivu izbjeglica iz Istočne Bosne u Sarajevo, koje su u ovom velikom gradu tražile spas pred četničkim pokoljima govori Ajdin Muhedinović. U ovom radu naslova “Odnos organa vlasti Nezavisne Države Hrvatske prema izbjeglicama u Sarajevu tokom 1941. i 1942. godine” autor se osvrnuo i na aktivnosti organa vlasti NDH i njihovo nastojanje da se nađe adekvatno rješenje za očiglednu izbjegličku krizu. Rad pokazuje da se osnivanjem logora za smještaj stanje izbjeglica nije popravilo. Naprotiv, kriza u lancu snadbijevanja hrane u logoru za izbjeglice je predstavljala puko preživljavanje i veoma nehumane uslove za život.

U kontekstu Drugog svjetskog rata, članak pod naslovom “Život u Sarajevu pod angloameričkim bombama (1943–1945)” donosi autorica Sanja Gladanac-Petrović koja govori o teškom ratnom iskustvu Sarajeva u Drugom svjetskom ratu. Ukazuje na višestruke negativne posljedice angloameričkog bombardovanja grada kao i na aktivnosti lokalne vlasti i građana na njihovoj sanaciji i provođenju preventivnih mjera zaštite. Stava je da lokalno stanovništvo nije bilo ciljana meta, već da je stradanje ljudi i imovine bilo koleteralno.

Autor Nikica Barić na osnovu izvorne arhivske građe koja se čuva u Hrvatskom državnom arhivu, piše o Odžaku tokom Drugog svjetskog rata. Autor se osvrnuo na organiziranje NDH vlasti, aktivnost tzv. zelenog kadra, partizanskom osvajanju Odžaka u septembru 1943., odnosu aktuelne vlasti prema srpskom i jevrejskom stanovništvu, odnosu između katolika i muslimana, nasilju nad civilima i slično. Dotiče se i *nacionalne romantizacije* 1990-ih u dijelu hrvatske publicistike koja je donosila teme vezane za Odžak u Drugom svjetskom ratu.

Arhivska građa Hrvatskog državnog arhiva bila je osnova Siniši Lajnertu u pisanju rada u kojem je ukazao na bosanske pruge. Posebno je analizirao organizaciju i djelovanje njemačkih željezničkih transportnih usta-

nova i jedinica u NDH koje su djelovale s ciljem osiguranja prijevoza za potrebe ratne i civilne privrede ove kvislinške tvorevine kao i napade Narodnooslobodilačke vojske na željezničku infrastrukturu. Autor ukazuje na činjenicu da njemački pokušaji za kontrolom i nadzorom nisu nikada uspjeli u potpunosti.

U radu Meldijane Arnaut pod naslovom “Zapisnici Vrhovnog saveta odbrane (VSO) 1992–1993. – dokazi o agresiji na Republiku Bosnu i Hercegovinu” autorica na detaljan način analizira zapisnike sjednica Vrhovnog saveta odbrane Savezne republike Jugoslavije koji, kako ističe autorica, nedvojbeno potvrđuju učešće ove države u agresiji na suverenu i nezavisnu Bosnu i Hercegovinu, ali i počinjenim zločinima protiv čovječnosti i međunarodnog prava. Autorica postavlja pitanja “zaštićenosti” dokumenta i njihovo neadekvatno upotrebljavanje u dokazivanju odgovornosti i krivice, a tiču se optužnica i dokaza protiv Slobodana Miloševića i načelnika Generalštaba Vojske Jugoslavije Momčila Perišića.

Posljednji rad na engleskom jeziku je reprint članka Muhidina Pelesića koji je napunio 40 godina radnog staža, te se objavom rada na engleskom jeziku željelo još jednom zahvaliti na važnom doprinosu koji je ostavio u našoj historiografiji. U pitanju je vrlo vrijedan rad pod naslovom: Manipulacije srpske historiografije o Bosni i Hercegovini koji je štampan u 29. broju našeg časopisa *Prilozi* (2000). U radu, Pelesić na jasan način ukazuje na višedecenijske manipulacije kojima naša historiografija nažalost obiluje. Autor akcentuje zlokobnu ulogu u kreiranju i servisiranju ideoloških i političkih ciljeva velikosrpskog pokušaja osvajanja Bosne i Hercegovine.

Kada su u pitanju prikazi knjiga i zbornici radova, o najnovijim ostvarenjima i svoja zapažanja donose mladi autori Dražen Janko (Dr. Krunoslav Draganović, *Katalog župa i nazadovanje katoličkog elementa u Bosni i Hercegovini u XVII stoljeću*), Aladin Kučuk (Edin Radušić, *Dvije Bosne: britanske putopisne i konzularne slike Bosne i Hercegovine, njenog stanovništva i međusobnih odnosa*), Mehmed Hodžić (Hana Younis, *Biti kadija u kršćanskom carstvu: rad i osoblje šerijatskih sudova u Bosni i Hercegovini 1878-1914*), Alen Nuhanović (Hikmet Karčić, *Muslimani Jugoslavije nakon Velikog rata: odjeci Mirovnog ugovora iz Saint-Germaina*

1919) i Ajla Burkić (Sedad Bešlija (ur.) *Prijelomne godine bosanskohercegovačke prošlosti*).

Uzimajući u obzir raznolikost obrađenih i predstavljenih radova kao i vremenski okvir tema, časopis ne bi preporučili isključivo naučnim i stručnim krugovima, već i široj čitalačkoj publici koja će zasigurno prepoznati kvalitet i vjerodostojnost objavljenih radova.